

RMK I. 4650

J. A:
COMENII.
JANUAE
LINGVÆ LATINÆ:
VESTIBVLVM,
Primum.
In usum illustris
Pædagogeï,
ALBENSIS
Hungaricè redditum.

Deinde.
Orthodoxarum in Hungaria,
SCHOLARUM
Usui,
accomodatam.



CASSOP. E.

Impensis IOHAN. SEIBERLICH. 1676.

CANDIDO LECTORI. S.

Saluberrimum est præceptum eorum, qui studiis adolescentiæ consultum eunt: ut si quid addocere velint discipulos suos præceptores, per certa quædam spatia, cum gradus inconfuse procedant quodam eo consilio ante id hæc rudimenta Lingvæ Latinæ evulgari, ex quibus prima pueri ad formandam lectionem & scriptionem legitimam pedem non perduceretur. Proximum esse censebam, ut Paradigmata Declinandi, Comparandi, & Coniungendi peculiaribus exemplis illis exhiberentur. Quod opusculum cum pararem, accidit ut Rudimenta Lingvæ Latinæ, iterum prelo essent obijcienda. Ibi tum, svasu aliorum, non pauca ex meo libello illic (in felici forte) transiit. Postea quam puer habere aliquem sibi comparavit variandi voces, per numeros, casus, genera, gradus, modos, tempora, personas; tum de Rudimenta Grammaticæ; hoc est Etymologiæ, Syntaxis præcepta familiarissima esse proponenda ducebam: ita tamen ut cum hoc studio præceptorum Grammaticæ Formulæ Latini Sermonis statim coniungerentur: in quibus praxis, cum declinationum, Comparationum, & Coniugationum, tum verò præceptorum Grammaticæ, antequam illa memoriæ infingerentur, ostenderetur. Atque hanc quidem ad rem Vestibulum hoc Latinitatis Clarissimi Viri JOHANNIS AMOSI COMENII, de studiis literarum quomodo hoc ipsum Vestibulum pueris sit proponendum, ex Didactica dissertatione de Sermonis Latini studio ejusdem authoris sententiam explicabo. Vale. Dabam è museo meo Albæ-Julie, Calendis Maji. Anno M. D. CXLI.

M. Philippus Ludovicus Piscator

INFORMATIO,
Ad Informatores puerorum,
DE

Vestibuli Lingvæ Latinæ Vsu.

Opera danda est illis, qui pueris formandis præsumunt eorum intellectum, Memoriam, Manum & Lingvæ sensum promoveant. Et intellectui quidem ac Memoriam exercendi matutina; stylo vero & lingvæ hora pomeridiana tribuantur. Quem scopum ut assignantur hoc VESTIBULUM LATINITATIS aliquoties adendum & præcurandum est.

Et initio quidem hic libellus percurratur solius lectionis & recte pronuntiationis causa. Itaque Præceptor, unam & alteram pagellam legat clarè, distinctè, lentè, ut discipuli interea inspectantes suos libellos, auribus, oculis & attentione subsequi possint. Ubi absolverit lectionem Præceptor, incipiant eandem discipuli; sed singuli sententias singulas in orbem. Hoc dum sit, Præceptor diligenter attendat pronuntiationis, ut planè recta sit & accurata: proinde de literarum & diphthongorum Latinarum potestate subinde moveat Pomeridianis horis eadem illa manè lecturata describant, si non omnia, saltem aliquot vel complures ex istis sententias. Tempore vero scriptiōis, obambulat Præceptor, & singulorum operas inspectando, calamus rectè præferre, literarum apices accuratè observare, omnes ductus exactè formare docebit.

INFORMATIO DE USU

Absolutio ita per nundam lectionem & seripcionē libelli, redibitur ad initium ejus, ubi ad lectionem adiungenda, Interpretatio, non tantum ut sententiam sententiarum, sed & verbum verbo reddere jubeantur. hoc modo: Venite pueri, Jösztek gyerekek. Venite, Jösztek; Vbi pueri, gyermekek. Eadem sententia, eodem modo coordinata verbis, pomeridianis horis diligenter describant.

Tertio percurratur Vestibulum, repetendo Interpretationem, in verso ordine: à Vernaculo in Latinum, ut: Latina, Lingva pulchra, Area lata, &c. Tunc secum Jösztek gyermekek. Venite pueri. Jösztek Venite, de: ut, Deus æternus, Cælum supremum. Dehinc gyermekek, Pueri. A meridie scribant eadem sententias tertio; ut, Homo mortalis, &c. Veniantur dehinc ad in libellum exercitiorum eodem ordine & modo, quo exponebantur mane.

Quarto resumatur Vestibuli textus memorie jam percepti ad causā; an & quantum se illi insinuaverit Latinarum vocum intelligentia. Itaq; pueri ante Scholam prepositas sententias memorie imprimant, ingressosq; jubeat præceptor libellos occludere & querat, Tu N. quid significat, Venite pueri? Tu N. quid est Sapientie semina? & sic aliquoties pensum illius hora percurrendo sursum & deorsum & per saltus. Tunc eodem modo vernacula preponat, quo illi reddat latine Te N. Hogy hogy mondod? Deákul. Jösztek gyermekek? Te N. Hogy hogy mondod: Az Isten titeket meg-segitsen? Eadem illa adscribant à meridie, ad formandum Latina lingue usum, & intellectum memoriamq;

Vbi quinta vice adendum erit Vestibulum, prælegat illis & explicet Præceptor ex Rudimentis Grammaticæ de Differentia Nominis & Verbi; de Nominis generibus, & declinatione, idque Inspiratione, perpetuo

VESTIBULI LINGUE LATINE

vel paradigmatis, ad cuius formā vox aliqua inflectenda est vel typi declinationum in Rudim: pag. 77. ut Pueri est vocativus pluralis, descendit à Puer, quod est secunda declinationis: declinatur ut Gener, pag. 11. Rudim.

Vbi puer solitaria nomina declinare didicerit, postea modum etiam adjectiva cum substantiis conjunctim declinare aurescat, statamen, ut primis ea preponantur, quæ sunt ejusdem declinationis, uti prima: Lingva Latina, Lingva pulchra, Area lata, &c. Tunc secum Jösztek gyermekek. Venite pueri. Jösztek Venite, de: ut, Deus æternus, Cælum supremum. Dehinc gyermekek, Pueri. A meridie scribant eadem sententias tertio; ut, Homo mortalis, &c. Veniantur dehinc ad in libellum exercitiorum eodem ordine & modo, quo exponebantur mane.

Medium facile, &c. Horis pomeridianis, eandem declinationum exempla describantur, dirigente Magistro.

Sexta vice adeatur Vestibulum Conjugationum ad discendarum causā, præmissa ex Rudimentis Grammaticæ explicatio doctrinæ de Verbi formâ Activæ &

Septimâ demum vice repetendo Vestibulū eatur per verba uti occurrunt. Vbi de Passivis & Deponentibus erunt generaliter informandi. A meridie eadem Conjugationes describatur in Exercitiis libellos, modo jam designatō.

Ottavo repetatur libellus, ut recitent memoriter vel integra folia adjungaturq; declinandi & conjugandi exercitium, ut idem jam memoriter, sine tabellâ in solis Exercitiis styli pomeridianis per hos dies erit variatio sententiarum per numeros, singularem Commutando in pluralem, & vice versâ: e.g. Introitu vestibuli sic variari poterit Veni puer, discite lingvas pulchras & elegantes,

INFORMATIO DE USU

gantes & comprehendere pro tuo captu rem variam: Sapientiae semen. Deus juvabit: Praeceptor amabit; alius (quilibet) laudabit, ipse gaudebitis, &c.

Nona vestibuli iteratio Examen spectat; ad agnoscendum quid perfectum sit habemus. Horas ergo maturas percontando transiet Magister. Tu Nihil quid est? Venite pueri? Pueri est ne Nomen an Verbum? cuius casus? cuius numeri? cuius declinationis? cuius generis? Item de verbis cuius temporis, modi, personae, numeri, conjugationis? Exercitium styli hic requirit ut commententur Verborum modi, tempora personae, numeri (ita ut ex Imperativo Indicativo, & ex Indicativo Subjunctivo formentur) v. g. Ex introitu Vestibuli argumentum styli tale proponi potest vernacule ut latine reddant discipuli Pueri veniant, ut discant: Latinam Linguam, quae pulchra & elegans. Si comprehendunt pro suo capto res varias sapientiae semina, sit ut Deus eos juvet, Praeceptores ament, alii laudent, &c.

Decima & ultima Vestibuli repetitio Concertatoria erit inter discipulos ipsos. Licet inferiorum cuique provocare Superiorum quemcumque. Atque tum provocatis iubeat provocatum sententias quas e praesentis hore demenso proponet, transferre in Latinum, & permutare numeros & verborum modos; & declinare & conjugare, &c. omnia ex tempore, memori promptè, Tum post hunc eodem modo examinabit. Barbeum esto loci prerogativa.

Styli exercitium hic tale esto. Ex occasione eorum quae mane examinata sunt, fingatur epistola seu narrativum

VESTIBULI LINGVAE LATINAE

cula quadam plenior, constans periculis simplicibus, non duorum aut trium membrorum, ad quam tamen non requirantur verba alia, quamq. Vestibulum suppediat, sive in praesenti ejus dies textus occurrant, sive alibi inquirenda sunt e. g. Ex occasione introitus Vestibuli dicatur ipsis Epistola Patrie ad filium vernacule; sic: Edes Fiam, ha s orgalmatessan meg-tanulod; a s ep Deaki nyelvet, tizedet bizonyos szereti foglak; Adert ababan nagy boldogséget találhatni. Hiszem jó praeceptorod vagyok a ki tegedet úgy tanít és oktat, a mindegyik meddel meg foghatalod. Az egy szer mind könnyű. csak a rendet tartis meg. Nehéz ugyan a kezdés; de a vég bizonyára gyönyörűséges leszén. Isten segítsen edes Fiam!

A gyermekek jönnek hogy tanulják a Deaki nyelvet; a mely szép és ékes, ha az elméjük szerint elméjükben vesznek különbölkömbö dolgokat, a bölcseségnek magvasit. Az leszén hogy az Isten segíti őket, és a tanítójuk szeretik, egyebek dicsérik.

In examinanda compositione Praeceptor in causas etiam inquirat, Cur hoc ita posuisti? Cur non ita? Ubi data opera vitiose terminationem fingat; v. g. Cur ponis Venite? aut non Venate sicut Amate, aut Venete, sicut Docete? Respondere doceatur: quia Venite, Conjugationis quarta; ubi Imperativum terminatur in ite, &c.

Hoc modo ad Latinitatis Vestibulum decies deducatur Latinitatis tyro, ipsam Januam ingredi judicabitur idoneus.

JANUÆ LATINITATIS. VESTIBVLVM

A' Deaki nyelv Ajtaja előtt való
PITVAR avagy TORNACZ.

Introitus,

- 1 Venite pueri,
- 2 Discite latinam linguã,
- 3 Pulchram & elegantem,
- 4 Comprehendite,
- 5 Pro vestro capto,
- 6 Varias res.
- 7 Sapientie semina,
- 8 Deus vos iuvabit,
- 9 Praeceptores amabunt,
- 10 Alii laudabunt.
- 11 Ipsi gaudebitis,
- 12 Si principium difficile,
- 13 Medium erit facile,
- 14 Finis iucundus.

Bé-menetel.

- Jösztek gyermekek.
Tanuljátok a deaki nyelvet.
A' szépet és az ékelt.
Fogjátok meg.
A' ti foghatókat szerént (kat).
A' külsőmből külsőbféle dolgok.
A' bőségségnek magvait,
Az isten titeket meg segitendő.
Tanuljaitok szeretendők.
Mások diósérni fognak.
Ti magatok örülni fogtok.
Ha a' kezdeti nehéz.
A' közepi könnyű lesz.
Vége gyönyörűség.

CAPUT I.

De Accidentibus
rerum.

- 15 Deus Aternus,
- 16 Mundus temporarius,
- 17 Angelus immortalis,
- 18 Homo mortalis,
- 19 Corpus visibile,
- 20 Spiritus invisibilis.

A' dolgoknak tulaj-
donságairol.

- Az Isten örökké való,
E' világ ideig való
Az Angyal halhatatlan.
Az ember halandó,
A' test látható.
A, lélek láthatatlan,

21 Anima

JANUÆ LATINIT. VESTIB.

- 1 Anima itidem,
- 2 Caelum est supremum,
- 3 Aer medius,
- 4 Terra est infima,
- 5 Nubes est remota.
- 6 Nebula propinqua,
- 7 Locus est magnus aut parvus
- 8 Tempus longum aut breve
- 9 Arca lata vel angusta,

- 10 Domus ampla vel arcta,
- 11 Montes sunt alti,
- 12 Valles profundae,
- 13 Colles elevati,
- 14 Casa est humilis.
- 15 Turris excelsa.
- 16 Abies procera,
- 17 Fluvius brevis aut profundus,
- 18 Fium est (tenue) subtile,
- 19 Fumis crassus,
- 20 Arundo est cava,
- 21 Lignum est solidum,
- 22 Foramen est vacuū (inane)
- 23 Caminus plenus tumi,
- 24 Linea est recta vel curva,
- 25 Superficies aspera vel levis

Pondus grave aut leve,

- 27 Globus est rotundus,
- 28 Columna teres,
- 29 Mensa quadrata,
- 30 X habet formam crucis,

Pavo est formosus,
Simia deformis.

- A' testben lakozó lélek azon-
az ég felső. (képpen,
Az éltető ég középse.
A' föld leg alfo.
A' felhő (felleg) távol való.
A' köd közel való
A' hely nagy avagy kicsiny.
Az idő hosszú avagy rövid.
Az udvar (szűk) széles avagy
keskeny.

- A' ház tágas avagy szoros.
A' hegyes magosok.
A' völgyek mélyek.
A' balmok fel emelkedtek.
A' kaliba alaton.
A' terony magas.
A' jegenye víz tetés.
A' folyó víz csekély avagy
mély.

- A' czérna, fonal, vékony.
A' kötélt temérdek.
A' nád-fűz hízag, öreg.
A' fa merő.
A' lyuk áres. (tel.
A' kementze (kémény) teli fűz
A' linea egyenes vagy horgas
A' kősző ízén darabos avagy
sima.

A' teret (mérték) nehéz avagy
könnyű.

- A' golyobis gömbölyég.
Az oszlop kerekded.
Az asztal négy szögű.
Az X börtűnek kereszt formá-
ja vagyon.

A' Páva ékes.
A' Majom rút (éktelen)

A f,

Coloq

JANUÆ LATINIT'

COLORES,

- 93 Creta est alba,
 94 Tabula nigra,
 95 Cinnabaris rubra,
 96 Sulphur luteum,
 97 Gramen viride,
 98 Firmamentum cæruleum,
 99 Vitrum est pellucidum,
 60 Affer oppacus,
 61 Aqua turbida vel clara.

SAPORES,

- 62 Mel est dulce,
 63 Sicut & saccharum,
 64 Fel amarum,
 65 Acetum acidum,
 66 Sal falfum,
 67 Piper acre,
 68 Immaturum pomum acer-
 bum vel aufferum.

ODORES,

- 69 Odor est suavis,
 70 Fator teter.

ALIAE QUALITATES,

- 71 Lutum est humidum,
 72 Pulvis siccus,
 73 Ossa dura,
 74 Caro mollis,
 75 Glacies lubrica,
 76 Pruina est calida & can-
 des,
 77 Carbo frigidus & ater,
 78 Nos incedimus vestiti,
 79 Indi nudi,
 80 Unicornis est ferus animal.

SZINEK.

- A' Créta fehér.
 A' Jedzõ tábla fekete.
 A' minium veres.
 A' kénkö-verhenyõ sárga.
 A' páfit Zöld.
 A' csillagos ég kék színű.
 Az üveg világos (által látsz).
 A' deszka fetét homályos.
 A' víz zavaros avagy tisztá.

IZEK.

- A' méz édes.
 Mint a' nád méz-is.
 Az epe keserű.
 Az eczet szavanyu.
 A' só sós.
 A' bors erős.
 Az éretlen almakeserű avagy
 savanyu.

SZAGOK.

- Az illat kedves gyönyörű.
 A' bűdösség ipsonyukedvelis.

Mas minéműsege

- A' sár nedves.
 A' por száraz.
 A' csontok kemények.
 A' hús lágy.
 A' jég sikk (sikkamlo).
 Az eleven szén meleg és fé-
 lő tözes.
 A' holt szén hideg és fekete.
 Mi ruhában járunk.
 Az Indiaiak meztelenek.
 Az Unicornis vad állat.

VESTIBULUM.

- Vacca mansuetum (cicur)
 Leo saxum,
 Ovis mite,
 Conviva est hilaris.
 Locus amoenus,
 Amicitia jucunda,
 Nuncium laetum.
 Omnia illa grata & acce-
 pta.
 Locus est commodus vel
 incommodus.
 Tempus oportunum vel
 inoportunum.
 Instrumentum aptum vel
 ineptum.
 Persona idonea vel inide-
 nea.
 Res est necessaria vel su-
 pervacanea,
 4 Rei usus est utilis aut no-
 xius,
 5 Res rei similis aut dissimi-
 lis,
 Sylva est densa vel rara.
 7 Ager fecundus aut steri-
 lis.
 6 Motus est celer aut tardus.
 9 Cursor alacer aut piger,
 10 Operarius gnavus aut i-
 gnavus,
 11 Securis est acuta vel stu-
 pida (hebes.)
 12 Cibis crudus vel coctus.
 13 Sermo iocosus vel serius.
 14 Historia certa aut dubia.

- A' tehén szelid.
 Az Oroszlán kegyetlen.
 A' juh engedelmes szelid.
 A' vendég vidám,
 A, hely kies.
 A' Barátság gyönyörűség.
 Az izenet. (hir) örvendetes.
 Mind azok kedvesek és kelle-
 metesek.
 A' hely illendő vagy illetlen.
 Az idő alkalmas avagy al-
 kalmatlan.
 Az eszköz alkalmas vagy
 alkalmatlan.
 A' személy illendő, avagy il-
 letlen.
 A' dolog szükséges avagy
 szükségtelen.
 A' dologgal való élés hasznos
 avagy ártalmas.
 Edgyik dolog a' másikhoz ha-
 sonló vagy hasonlatlan,
 Az erdő sűrű vagy ritka.
 A' mező (szántó föld) termé-
 keny avagy terméketlen.
 A' mozgás gyors avagy késő.
 A' posta gyors avagy rest.
 A' munkás szerezny avagy tu-
 nya.
 A' fejsze éles vagy életlen.
 Az étel nyers avagy főtt.
 A' beszéd tréfás vagy való-
 ságos,
 A' historia (a' meg-let dolog)
 bizonyos vagy kétséges.

JANUÆ LATINIT.

110 Testimonium verum aut
falsum.

A' bizonyság tétel igaz v
hamis.

COMPARATIVA.

106 Primus est doctus,
107 Secundus doctior,
108 Tertius doctissimus.

Az egy mással egy
ben hasonlítandó sz
Az első tudós,
A' másik tudósabb,
A' harmadik tudóságos.

Anomala Compa-
ratio.

109 Taurus est magnus.
110 Camelus major.
111 Elephas maximus,
112 Passer est parvus,
113 Parus minor,
114 Trochilus minimus.
115 Cerevisia est bona,
116 Mulsum melius,
117 Vinum optimum.
118 Lacerta est mala,
119 Vipera peior,
120 Aspis pessimus.

Regulatlan egybe-
hasonlítás.

A' Bika nagy.
A' Teve nagyobb.
Az Elefánt leg nagyobb.
A' veréb kicsiny.
A' páris madár kisebb,
A' ökör szem leg kisebb.
A' szalad ser jó.
A' máh ser jobb.
A' Bor leg jobb.
A' gyék gonosz.
A' vipera kígyó gonoszsza
Az Aspis kígyó leg gono
szabb.

Denominativa.

121 Ducatus est aureus,
122 Talerus argenteus,
123 Ahenum cupreum,
124 Cantharus stanneus,
125 Mallens ferreus,
126 Scamaum ligneum,
127 Murus lapideus,

Az arany pénz aranyból v
A' tallér ezüstből való.
Az üst részből való.
A' kanna feje ónból való.
A' pörty (kalapács) vashól v
A' pad szék fából való.
A' fal kőből való.

Nevező szók.

VESTIBULUM?

CAPUT II.

rerum actioni-
bus & passioni-
bus,

Creatoris in honorem,
Faciunt omes creatura
suum officium.

celestium Actio-
nes,

Angeli celebrant eum,
Sol lucet.
Luna splendet,
Stellæ micant,
Mane incipit dies,
Vesperis nox,

Elementorum,

Elementa alunt nos,
Ignis ardet,
Flamma flagrat,
Scintilla gliscit,
Tonitru tonat,
Ventus flat.
Pluvia pluit,
Nix ningit,
Aqua in plano fluit,
Ex vase manat,
Ex fonte salit,
E puteo hauritur,

A' dolgoknak csele-
kedetéről és ben-
vedésekről.

A' teremőnek: tisztességére,
Cselekezik minden teremtet
állatok az ő tiszteket.

Az Egi teremtet ál-
latoknak cseleke-
derek.

Az Angyalok dicsérik őtet.
A' Nap világoskodik.
A' Hóld fénylik.
A' csillagok ragyognak.
Reggel, kezdetik a' nappal.
Este az Északa.

Az éltető állatokéi.

Az éltető állatok minket tá-
A' tűz ég. (pláznak.
A' láng lángol, lobog,
A' szikra székdő,
A' menydörgés dörög,
A' szél fú,
Az első esik, esőzik,
A' hó havúl esik havazik
A' víz foly a' lapályon.
Az edényből szivárkzik.
A' kút föből ki-buzog, felss.
A' kútból merítettik. (kik.

Planta

CAPU

JANUÆ LATINIT.

PLANTARUM,

- 148 Herba crescit,
149 Folium vires,
150 Flos floret,
151 Fructus maturascit,
152 Quem ut carpas,
153 Flecte ramum,
154 Sive sint pyra, sive pruna,
sive cerasa, &c.
155 Nux continet nucleum,
156 Urtica urit.

ANIMALIUM,

- 157 Lapis jacet,
158 Arbor stat,
159 Animal se movet,
160 Avis volat,
161 Piscis natat,
162 Quadrupes graditur,
163 Serpens serpit,
164 Vermis repit,
165 Cervus currit,
166 Equus hinnit,
167 Bos mugit,
168 Agnus balat,
169 Porcus (sus) grunnit,
170 Ursus murmurat,
171 Lupus ululat,
172 Canis latrat,
173 Avies arietat,
174 Bellua laniat,
175 Lepus fugit,
176 Vulpes mutat pilos,
177 Catus (felis) capit mures

A' PLANTARUM,

- A' fő nevekedik.
A' fának vagy fának levele
zöldel ik.
A' virág virágozik.
A' gyümölcs érik.
Mellyet hogy le-szakaszt,
Hajts-meg az ágát.
Akar kőrtvélyek, akar szilvák
akar cserefnék legyenek.
A' dio héjában vagyon a' b
A' tsalán tsip.

A' lelkes állatokéi

- A' kő fekszik,
Az állat fenn áll.
A' lelkes állat magát moz
gattya.
A' madár tepül.
A' hal úsz.
A' négy lábú állat lépik.
A' kígyó csúsz.
A' fereg mász.
A' szarvas fut,
A' ló nyerit.
Az ökör bög, (bőmből)
A' barány beget.
A' disznó röhög.
A' medve dörömböl.
A' farkas ordít.
Az eb ugat.
Az kos tárköldök.
A' fenevad szaggat.
A' nyúl fut.
A' róka változtattya szőrét
A' macska egeret fog.

VESTIBULVM.

- 78 Galina ponit ova,
79 Anser vescitur avena.
80 Vermes rodunt pingvia,
81 Pediculi mordent cutem.
82 Lili & pulices atque culi-
ces.
83 Formica est laboriosa,
84 Aranea artificiosa.
85 Apes pungunt aculeo,
86 Quicquid vivit viget.

HOMINIS,

- 187 Nos agimus varia,
188 Corpore & animo,
189 Caput repletur cerebro,
190 Tegitur capillis,
191 Excepto vultu.
192 Nullum membrum frustra
datum est,
193 Nam oculis cernimus,
194 Per nasum excernimus,
195 Frons habet rugas.
196 Aures audiunt,
197 Nares olfaciunt,
198 Lingva gustat quomodo
res sapiant,
199 Dentibus mandimus,
200 Stomachus concoquit,
201 Intestina egerunt,
202 Hepar conficit sangui-
nem, & dimittit per venas.
203 Cor palpitat,
204 Pulmo respirat.

- A' tyúk tojik tojományokat.
A' lud zabot eszik.
A' férgek rágnak a' kővéreket
A' tetűk csipik a' bőrt.
A' mint a' balhák és a' szue-
nyogok-is.
A' hangya munkás.
A' pók mesterséges.
A' méhek fulánkjokkal szur-
dálnak,
Valami él erejében vagyon.

AZ EMBEREI.

- Mi cselekedünk különb-kü-
lömbféle dolgokat.
Testünk és elménk.
A' fő meg telik agyvelővel.
Haj szálakkal befedetik.
Az arczulattól meg-válva.
Semmi tag nem adatott héja-
ban.
Mert szemünkkel nézünk.
Az orrunkon ki-fűjjük a' tak-
nyot.
A' homloknak ránczai vadnak
A' fülök hallanak.
Az or lyukak szaglanak.
A' nyelv meg kóstolja mi
ízű legyen valami.
Fogainkal rágnak
A' gyomor emészt.
A' bélek ki adgyák ki-vetik.
A' máj csinálja a' vért, és az
erekben szálllyal bocsátja.
A' szív dobog.
A' tüdő lélegzel.

JANUÆ LATINIT.

- 206 Labia sunt circa os,
 207 Barba ornat mentum,
 208 Feminae sunt imberbes,
 209 Humeris bajulamus,
 210 Brachiis amplectimur.
 211 Manibus laboramus,
 212 Sinistra tenet, dextra per-
 agit opus,
 213 Palma palpamus,
 214 Pugno percutimus,
 215 Vola prehendimus,
 216 Digitis constringimus,
 217 Unguibus scabimus, &
 scapimus,
 218 Sub pectore venter est,
 219 Infra axillas latera,
 220 sub his costae.
 221 Tergum habet supernè
 scapulas, infernè lum-
 bos,
 222 Natibus sedemus,
 223 Pedibus ambulamus.

Mentis,

- 224 Mens cogitat semper ali-
 quid.
 225 Etiam in somno somniat,
 226 Intellectus intelligit,
 227 Ratio ratiocinatur.
 228 Memoria meminit,
 229 Et si quid oblita est, re-
 cordatur,
 230 Voluntas vult bonum,

- Az ajakak vadnak a' száj
 körül.
 A' szakál meg ékefti az áll.
 Az afzrony emberek szakál-
 atlanok,
 A' vállainkon hordozzuk
 terhet.
 Karjainkal ölelünk.
 Kézainkal munkálkodunk.
 A' bál léz tartya a' jobb k-
 véghen viszi a' munkát.
 A' tenyérral tapogatónk.
 Az ököllel verünk.
 A' marókkal fogunk.
 Az ujjakkal szorítunk.
 A' körmeikkel vakaródunk
 váltunk.
 A' melly alatt vagyunk a' ha-
 tárollyak alatt az oldal.
 Ezek alatt az oldal esontó
 A' hátón felül vadnak a' vá-
 pocokkák, alól a' csomók-
 súlyok.
 Az alfelülön ülünk.
 A' lábainkon járunk.

Az elméjé.

- Az elme mindenkor gondol
 valamit.
 Még álmában is álmodik.
 Az értelem ért,
 Az okosság okoskodik,
 Az elme emlékezik.
 Es ha valamit el felejtett
 meg emlékezik róla.
 Az akarat akarja a' jót.

VESTIBULUM.

- 1 Declinat malum,
 2 Sed sapè fallitur.
 3 Gaudet & tristatur,
 4 Securur curat nihil,
 5 Tutus timet nihil,
 6 Vegetus laborat,
 7 Fessus quiescit,
 8 Vigilia enim fatigat,
 9 Sopor recreat,
 10 Cum septem horas dor-
 mivisti,
 11 Et evigilas, excita alios.
 12 Tacevittatya a' gonofzt.
 De gyakorta meg csalarik.
 Örül és szomorkodik, (dol.)
 V' mérész semmivel sem gon-
 A' Bátor semmitől nem fél.
 Az erejébéli munkálkodik.
 A' meg-feradt nyugszik;
 Mert a' vigyázás meg-fáraszt.
 Az édes álmom meg-ujjit.
 Midőn hét óráig aluttlál;
 Es fel-ferkenfz másokat köles
 fel.

Morbidorum,

- 12 Jejunus appetit escas,
 13 Satur fastidit,
 14 Delicatus deligit,
 15 sanus benevalet,
 16 Agrotus agrotat,
 17 Cui dolet, is queritur,
 18 Morbi sine dolore sunt
 periculosi,
 19 Et plerumque lethales,
 20 Febris redit per vices,
 21 Apoplexia enecat cito,
 22 Scabies facit prurimum,
 23 Ulcus facit tabo,
 24 Recens vulnus sanatur,
 25 Quicquid putret, sordet,
 26 Robustus potest multum
 ferre.

A' Betegeléi.

- A' ki éhomra nagyon kíván-
 nya az eledelket.
 A' meg elegendet meg-unnnya.
 A' kedvéretartott válogattya
 Az egészséges jól nagyon.
 A' beteg betegeskedik.
 A' kinek fájt, az panaszolko-
 dik.
 A' fájdalom nélkül való beteg
 segek veszedelmeseke.
 Es gyakran halálosok,
 A' hideg-lelés szívenként jó
 vizszá.
 A' gutta utas hamar meg öl.
 A' ruh vizkészséget szerez.
 A' sekély posog genyetséggel
 Az ujjontában való seb meg-
 gyógyul.
 Valami meg-rodhad bűdös az
 Az erősöket vihet el.

JANUÆ LATINIT.

- 257 Tener parum sufferre,
 258 Cœcus non videt,
 259 Surdus non audit,
 260 Mutus non loquitur,
 261 Claudus claudicat,
 262 Tactu caret nemo nisi paralyticus,
 263 Mutilo deest aliquid.

Opificium,

- 264 Agricola arat,
 265 In Vere seminat,
 266 In Æstare metit,
 267 In Autumno vindemiat,
 268 Hyeme triturat in horreo
 269 Hortulanus plantat horiū
 270 Molitor molit in mola frumentum,
 271 Pistor pinxit panē ē farina
 272 Pastor pascit gregem,
 273 Secat fenum in prato,
 274 Format ē lacte caseos,
 275 Lanio maciat pecudes,
 276 Venator venatur feras,
 277 Auceps capit volucres,
 278 Piscator piscatur,
 279 Coquus parat cibos,
 280 Elixat in olla,
 281 Assat in verubus,
 282 Frigit in butyro,
 283 Torret in craticulo,
 284 Ferula condimus aro-

matibus,

- A' gyenge keveset viselhet el
 A' vak nem lát.
 A' siket nem hall,
 A' néma nem szoll.
 A' Sánta sántal.
 Tapasztalásbéli érzésnélkül
 senki niúcsen, hanem
 csak a' gutta ütött.
 A' tsontsuaak vagyon valami
 hijsa.

Az mester emberéi.

- A' szántó vető ember szánt.
 Tavaszal vét.
 Nyárban arat.
 Őszfel bort szúr. Szőlőt széd.
 Télben csépel a' estében.
 A' kertész a' kertet bé állteti,
 A' molnár őrlő a' malomban
 gabonát.
 A' sütő lisztből kenyert süt,
 A' pásztor légelteti a' nyáját.
 Szénát kaszál a' réten.
 A' tsiből fajtákat nyom.
 A' meszáros meg - őli a' bar-
 mokat.
 A' vadász vadakat vadász.
 A' madarász madarakat fog.
 A' halász, halász (halakat fog.
 A' szakács étkeket készít.
 Fő a' fazékban.
 Süt a' nyárson.
 Ránt a' vajban.
 Pirít a' rőstelyen.
 Az étkeknek izlt meg - adgyul
 a' fő szerzőmokkal

285 Pe

VESTIBULUM.

- 285 Potum condimus in cella.
 286 Ex uvis fit vinum, (lio.
 287 Cerevisia promitur ē do-
 288 Auriga jungit equos,
 289 Et unguit rotas,
 290 Et proficiscitur subito in
 cœno autem haret,
 291 Quum vehit onera curru
 aut trahā.
 292 Nauta navigat navi,
 293 Naucerus gubernat,
 294 Remiges remigant,
 295 Per fluviōs vadamus,
 296 Aut utimur scaphis,
 297 Aut sternimus pontes &
 ponticulos,
 298 Viator it per semitam,
 299 Et savet ne erret,
 300 Aut cadat in foveam.
 301 Cedit retrō ubi porrō nē-
 quit pergere,
 302 Mercator tractat merces,
 303 Metuit damnum, quarit
 lucrum,
 304 Moneta gestatur in cru-
 mēna,
 305 Quoniam pecuniā, quæ
 debemus solvimus,
 306 Emimus & vendimus ca-
 rō aut villi,
 307 Nummi sunt diversi, quis
 que suo valore,

- Az ital el - tesszük (el - rejtjük
 a' pinczében.
 A' szőlőből léfzen a' bor.
 A' ser ki vétetik a' hordóboi.
 A' kocsis bé fogia a' lovakat.
 Es a' kerekeket meg keni.
 Es hirtelen mégycs; a' sárban
 pedig meg akad.
 Midőn terhet viszen szekerén
 avagy szánon,
 A' hajós hajokázik a' halóvak.
 A' hajós mester igazgattya.
 Az evezők eveznek.
 A' folyó vízben lábbolunk gő-
 zolunk,
 Avagy csónokokkal flánk.
 Avagy hidakat és pallókat tsi-
 nálunk.
 Az úton - járó mégycs az ő-
 vényen.
 Es el távoatattya hogy el ne
 tévelyedgyék.
 Avagy ne esik a' gödörben.
 Visszá tér, a' hol tovább nem
 mehet.
 A' kalmár az árukat forgattya
 Fél a' kártól, keresi a' nyeresé-
 gét,
 A' pénz az erszényben hor-
 doztatik.
 Mert a' mivel tartozunk pénz-
 zel fizettük meg.
 Vesszünk és adunk drágán,
 vagy olcsón.
 A' pénzek költőmből költőmből
 lék mindenik az ő drég.
 kége szerint.

B 2

283

JANUÆ LATINIT'

- 308 Netrix net è lino,
309 Textor textit linteum, te-
lam,
310 Pannifex è lanâ pannos,
311 Sartor mensurat vestes,
312 Sutor fuit calceos ex co-
rio,
313 Pellio è pellibus pelli-
cea.
314 Restio torquet restim,
315 Figulus fingit fidelias,
316 Scriiniarius sua scriinia
glutinat,
317 Faber cudit,
318 Lignarius aſciat securi &
ædificat ædificium,
319 Ponit fundamentum, eri-
git parietes.
320 Operit testio,
321 Debile non est firmum,
322 Fulcitur fulcris,
323 Ut ne ruat.
Verba impersonalia
324 Si tibi libet, licet,
325 Si te piget laboris, pudeat
te,
326 Decet te poenitere pecca-
ti,
327 Adoleſcentem decet silen-
tium,
328 Si te ſellionis tædet oportet
ſpatiari.
- A' foné aſzſzony fon lenből.
A' takáts ſzölenből valo ru-
hát (váſznat.
A' poſtató csináló a' gyapju-
ból poſztót,
A' ſzabo meg méri a' ruhákat
A' varga var ſzarukat a' bő-
ről.
A' ſzőcs bőrből ködmönöket
csinál.
A' kötél csináló káteleket teker
A' ſzokas föld edényeket tai-
nál.
A' ſzékény csináló (aſztalos)
az ő ſzékényét meg-eny-
veszi.
A' kovács vér.
Az ács bárdol a' ſejszével és
építépületet.
Fundamentumot vér, falakat
állat,
Héjazattal bé fedezi.
Az erőtzelelen nem erős.
Meg támasztatik támaszok-
kal.
Hogy el ne dőllyön.
- Szemelyetlen igék.**
Ha tenéked tetszik, ſzabad.
Ha te reſtelled a' munkát,
ſzegényled.
Illik hogy te meg-bánnád a'
te vétkeidet.
A' ſel ſerdült illet illet az
halgatás.
Ha meg untad az ülést ſerál-
nod kell.

CAPUT

VESTIBULUM.

CAPUT III.

De Rerum Circum-
ſtantis,A' dolgoknak kör-
nyűl állásiról

- 329 Quis vocat me? Ego,
330 Tunc es? Quis est igitur
hic? Paulus.
331 Expectemus donec veniat.
Benè,
332 Salve! Ago gratias.
333 Ut vales? Sic mediocriter
334 Ubi fuisti? Unde redis? Ex
oppido,
335 Quà viſti? Per porticum.
336 Quorſum vis? Domum,
337 Et quo inde? Nuſquam,
338 Quando in horto fuisti?
339 Hæc, hodiè, modò nuper,
dudum,
340 Quando me inviſes?
Mox, cras, perendè, ali-
quando,
341 Scilicet memoriter leſtio-
nem? Sic fatiſ.
342 Ego minimè, neutiquam,
343 Quæ est cauſa? Num es
obliuſ? Ferè,
344 Cur non repetiſ?
345 Nunc mihi non vacat.
346 Quare? Miſſus ſum in
villam,
347 Proſectò? Ibo unà. Ne-
quaquam,
- Ki hi engemet? En.
Te vagy-e? Ki vagy-on tehát
amot? Pál.
Várjuk mig el-jő, jól! bátor-
Benè,
Egészséggel! közfönettel véſő
Mint vagy? Így fél réſzént.
Hol voltál? honnan jöſz viſz-
ſzá: a' Városból.
Mellyen mentél-el? a' torná-
czon által.
Hová igyekezel? Haza.
? hová onnét? Sohová ſem-
Mikor voltál a' kertben?
Tegnap, ma, moſt, minap,
régén.
Mikor látogatsz meg engemet
Majd, holnap, holnap,
után, valaha.
Tudodé könyvnelkül a' leezg
két? Ugy eléggè.
En nem ſemmiképpen.
Mi az oka? Talán el-ſelejtet-
ted? Közel el.
Miért nem tanulod meg iſmét
En moſt nem érkezem.
Miért? a' majorban küldet-
tem.
Ugyé bizony? El mégyek ed-
gyűt veled. ſemmiképpen ne.

B 3

143

IANUÆ LATINIT.

- 348 Quamobrem? Repetemus
in itinere.
349 Id præstat quam garrere,
350 Omnino; redibimus ne
maure?
351 Fortasse sed vix. Eho du-
bitas?
352 Procul est, properabimus,
353 Ceu futores? quid tum?
354 Noltram ætatem decet a-
gilitas,
355 Sic ajunt. Imo sic est,
356 Ne clama. Atqui sumus
foli,
357 Quomodo ludemus? Pilâ,
358 Quamdiu? Totum diem.
359 Hui nimium est, Atqui
sunt feræ.

Præpositiones.

- 360 Pergamus rogo te,
361 Nunc tibi parvas voculas
exponam,
362 Ad nos trahimus, à nobis
trudimus,
363 Nobiscum ducimus, ante
nos pellimus, penes nos
raptamus,
364 Secundum flumen facile
est natæ,
365 Adversus illud impossibi-
bile,

- Miókért? az úton tanul-
lyunk.
Az jobb mint tsátogni.
Ugy vagyon; meg-térünk
idejen?
Talám meg, de csak alig. Hó!
kételkedel?
Mefi sze vagyon, siestünk.
Mint a' vargák? s' ha ugy is.
A' mi id's korunkhoz illik a'
furtsaság.
Ugy mondanak. Sőt ugyan
ugy vagyon.
Ne hiáts. Ha csak magunk
vagyunk.
Miképpen jáczodgyük? Lape-
tárai.
Meddig? Egész nap estig.
Hú felettébb volna az. Házem
Innepek vadnak

Præpositióknak.

- Mennyünk eléb kérlek tege-
det.
Most tenéked a' kicsiny szót-
kákat rakogatom előd-
ben.
Magunkhoz vonszunk, tő-
lünk el-tasztatunk.
Mi magunkat viszunk, elö-
tünk hajtunk, utánunk
vondozunk.
A' folyó-víz mentében könyö-
űfni.
Annak ellenében lehetetlen.

VESTIBULUM.

- 366 Apud altare sacerdos ha-
bet penes se Diaconum.
367 De temerario nota, quod
intra ædes maneat,
368 supra culmen scandat,
369 intra limen reptet,
370 Fatere coram nobis, quid
fecisti clam nobis?
371 Quia est palam,
372 Contra præceptum feci,
373 Erga Præceptorem ingra-
tus fui,
374 Quidam ob sua facinora
è domo profugus,
375 Juxta viam currens citra
itagnum conligit
376 Deinde ultra itagnum
progressus,
377 Venit in desertum.
378 Obibat circa paludes,
379 Oberrabat inter nemora
380 Navigabat trans mare,
usque ad extremas insu-
las,
381 Prope orbis terminos,
382 Extra patriam vagans,
383 Pro quo intercedunt,
384 Verùm propter exemplum
aliorum non potest reci-
pi.

- Az áltárnál vagyon a' Papnak
mellette kápiannya a' szol-
galo szegede.
A' vakmerőséi jegyezd meg,
hogy a' házban ne ma-
radgyon.
A' ház tetelére hágjon.
A' káztébből belől mászkál-
lyon.
Vald meg-mi' elöttünk mit
csalekedetl titkon mi tő-
lünk?
Mert nyilván vagyon.
A' parancsolat ellen csaleked-
tem,
Melléremhez haládatlan vol-
tam.
Egy valaki az 8 gonosz esz-
lekedetiért házából ki-
bujdosott.
Az út mellett futván, a' tőm
innen meg-állott.
Annak utánna a' tőn túl elő-
menvén
Mene a' pusztára.
A' förték körül jár vala,
a' berkek között tébolyog
vala.
A' tengeren által hajókázik
vala, szintén a' kölső szí-
getekig.
E' világ határaihoz közel,
Házán kívül vándorolván.
A' kiért törekednek.
De többeknek példájokért
nem fogadtathatik viszt-
szá,

IANUÆ LATINIT!

- 385 Hem! quantum infortunium!
 386 Felix præ talibus;
 387 Qui conscientiam puram gultodit.

Jaj! melly nagy szerencsételenség.
 Boldog az ilyenekhez képeit.
 A' ki a' tisztá lelki ismertetit meg-örzi.

Numeralia.

- 388 Scis numerare? utique.
 389 Tenta igitur; quot sunt res?
 390 Unus est codex Bibliorum.
 391 Duo sunt Testamenta Vetus & Novum.
 392 Tres personæ sanctæ Trinitatis.
 393 Quatuor Evangelistæ.
 394 Quinque sensus.
 395 Sex profecti dies.
 396 Septem petitiones in Oratione Dominica.
 397 Octo dies sunt septimana.
 398 Ter tria sunt novem.
 399 Decem Præcepta Dei.
 400 Undecim Apostoli dempro Judæ.
 401 Duodecim fidei articuli.
 402 Triginta dies sunt mensis.

Számi szók.

Tutré számlalni? Igen is.
 Probáld meg, tehát; Hányak a' dolgós?
 Edgy a' szent Bibliának könyve.
 Kettők a' Testamentumok, O és U.
 Hármak a' szent Háromságnak személyi.
 Négyek az Evangelisták.
 Ötök az érzékenységek.
 Hatok a' köz mívelő napok.
 Hetsz a' kérések az Uról tanult imádságban.
 Nyolcz napok téznek edgyhetet.
 Háromszor Hármak kilenczek.
 Tizek az Istennek parancsolati.
 Tizen edgyek az Apostolok Judás ki-vételven.
 Tizen kettők az hitnek ágazai.
 Harmincz napjai vadnak a' holnapnak.

VESTIBULUM.

- 403 Centum anni sunt seculum.
 404 Satanas est mille fraudum artifex.

Szaz ezentendők egy seculum.
 A' Sátan ezer tsalárdságoknak mestere.

CAPUT IV.

De rebus in Schola.

- 405 Scholasticus frequentat Scholam.
 406 Quò artibus erudiatur.
 407 Initium est à literis.
 408 E syllabis voces componuntur.
 409 E dictionibus fit sermo.
 410 Ex libro legimus tacite.
 411 Aut recitamus clare.
 412 Involvimus eum membraná.
 413 Et ponimus in pulpito.
 414 Atramentum est in atramentario, in quo tingimus calamus.
 415 Scribimus eo in chartâ in utraque pagina.
 416 Si perperam decemus,

A' Schola béli dolgokrúl.

A' Deák a' Scholát gyakorolya.
 A' hol a' mesterségekben tanittatásék.
 A' kezdés vagyon a' betűk-től.
 A' szók össze rakattatnak syllabák-ból.
 A' szók-ból létszen a' beszéd.
 A' könyvből olvasunk halkal.
 Avagy el-mondgyuk hangosan.
 Bé takarjuk azt hárttyában.
 Es a' könyvtarto ládácskára tesztűk.
 A' ténta a' kalamírban vagyon a' mellyben márttyuk a' pennát.
 Irunk azzal a' papyrusra, a' levélnek mind két oldalára.
 Ha rosszul, el-törűllyűk.

JANUARI LATINIT.

- 417 Et consignamus denuo rectè vel in margine,
 418 Doctor docet,
 419 Discipulus discit, non omnia simul, sed per partes.
 420 Præceptor præcipit faciendâ.
 421 Rector regit Academiam,
 422 Pædagogus advertit & urget,
 423 Cuius monet & consiliat.
 424 Magister instituit universos, singuli attendunt,
 425 Ille emendat mendas,
 426 Diligens proficit, negligens vapulat,
 427 Etiam ferula est præstò,
 428 Non verberant baculo,
 429 Sed cedunt virgis,
 430 Abique venia ne excas,
 431 Post moram redeas,
 432 Quod agere debes age,
 433 Linea sit regulâ, circulus circino,
 434 Grammaticus loquitur,
 435 Dialecticus disputat,
- Es fel jegyezzék igazán vagy a' levélnek karájjára
 A' tanító tanít.
 A' tanítvány tanul, nem mindeneket egyszer s' mindhárem részen át.
 A' Doctor parancsolja a' tanítandó dolgokat.
 A' Rector igazgattyaa az Akademiát.
 A' gyermek tanító reá vigyáz és reá erőltet.
 A' gyermekek hallgatnak a' tanítót és jegyezget.
 A' Mester mindenekeket tanít, reá halgatnak edgyenként.
 Az a' hibákat meg jobbittya
 A' szorgalmasos előbb méggyenrudományában, a' henyélő meg veretik.
 Mert jelen vagy az oltor.
 Nem vernek bottal.
 Hanem veszfűzőkkel suprálnak
 Ángedelem nélkül ki ne meny
 A' mulatás után vizsgáló
 A' mit cselekedned kell, az cselekedgyed.
 Az egyenes vonás lészzen rá-mával, a' kerekítés circulo-mmal.
 A' Grammaticában tudós,
 A' Dialectikához értő vitá-lkedik.

VESTIBULUM.

- 436 Vera à falsis discernit,
 437 Rhetor ornatè loquitur,
 438 Musicus cantat,
 439 Poëta carmina fingit,
 440 Pictor effigiem pingit,
 441 Historicus res gestas narrat,
 442 Physicus naturam scrutatur,
 443 Medicus eam imitatur,
 444 Ethicus tradit mores,
 445 Qui studiosum dedecorant.
 446 Verum de iis paulò infra.
- Az igazakat a' hamissaktól meg különbözteti.
 A' Rhetoricában forgott ékesen szól.
 A' Muszához tudó énekel.
 A' Poëta verseket szerez.
 A' képiro képet ír.
 A' történelmesnek le-írója a' vésett dolgokat elő-be-széli.
 A' Physicus a' természetet vizsgálja.
 Az Orvos doctor azt követi.
 Az Ethicus az erkölcsöket tanítja.
 Mellyek a' tanuló Deákot meg ékesítik.
 De azokról valamennyivel alább.

CAPUT V.

De Rebus Domi,

A' Házi dolgokról.

- 447 Pulsâ fores si clausæ sint,
 448 Cum aperitur transi ostium,
 449 Et intra in atrium,
 450 Claudis seram, iterumque recludit,
 451 Clavus figit,
 452 Pavimentum calcamus,
- Zörgesd az ajtót ha bé zárolva van.
 Mikoron meg nyitattik, meny által az ajtón.
 Es meny-bé a' tornáztban.
 A' kulcs bé zárja a' lakatot.
 és ismét meg nyitja.
 A' csap bé szegzi.
 A' padimentot nyomdofuk.

JANUÆ LATINITATIS

- 453 Laquear nobis impandet,
454 Fenestras sunt vitreae,
455 Hypocaustum calefit,
456 Camerae frigent,
457 In cistis & arcis abscondimus res,
458 In corribus portamus,
459 Succus non servatur in sacco,
460 In cubiculo sunt lecti pulvinariibus strati,
461 Cervical subdimus cervici,
462 Tegetibus nos tegimus, cubantes supini vel proni,
463 Matula est pro urina, & secellus pro aivo lavanda,
464 Excrementa fortent,
465 Thure suffimus,
466 Faciem lavamus quotidie,
467 In balneo sudamus,
468 Sudariis nos tergimus,
469 Tonfor tondet crines,
470 Pedit comam pectine,
471 Maculae absteruntur spongiâ,
- A' menyezet reánk függ.
Az ablakok üvegesek.
A' szoba melegszik.
A' kamorák (bőltok) hideg.
A' szekrényekben és ládákban elrejtjük az edgy másokat.
A' kosárookban hordozunk.
A' hig nedvesség nem tartat a' sákban.
Az ágyas házban vadnak párnakkal meg ékesített ágyak.
A' vánkolt nyakunk alá tesszük.
Leplekkel magunkat belepédzük, tékven hanyatá vagy hasmant.
A' vizelő edény hugynak való, és a' kamara - szék a' hasnak könnyebbítésére.
A' ki vertetett eméiztésekből dőlnek.
Tömjénnel jó illatu füstöt teszünk.
Orczánkat meg-mossuk mindennapon.
A' fürdőbea veritékezünk.
Kefzkenőkel magunkat megtöröllyük.
A' bőrbély el-beretvállja a' hajakat.
Meg-füstölli az üstököt füstvel.
A' mocsokot el-töröltetnek. spongiával.

VESTIBULUM

- 72 Quisquiliæ verruntur scopis,
73 Indusium & tunicam, thoracem, femoralia & tibialia induimus & exuimus,
74 Quoties opus est, chlamydem, pallium & togam amicum.
75 Pilei & collaria, chirothecæ, & sandalia, sunt honestatis ergo,
76 Cingulo nos cingimus,
77 Ligulis asringimus,
78 Mappâ sternimus mensam.
79 Ad iusculum & pulmentum est cochlear,
80 Edulia alia scinduntur cintero,
81 Muscas abige muscario,
82 Tolle patinas,
83 Infunde in poculum,
84 Et propina hospitis,
85 Accende candelam,
86 Inde candelabro,
87 Emunge emunctoria sed ut ne extingvas,
88 Vir & mulier sunt conjuges,
89 Viduus ducit interdum virginem
- A' szemetek el-sepertetnek seprővel.
Az inget és a' dolmányt, a' derék szorított, a' nadrágot berliet, és salavárit felöltöztük. vetkezzük.
A' mennyiszor kívántatik, a' mentét, a' palástot, és a' hofzsu felső ruhát felöltöztük.
A' süvegek és gallérok, keztyűk, folyás, tisztességnak okáért vadnak.
Övel magunkat be övedzük.
Szalag fájákkal meg-szorítottuk.
Az abroszszal meg-terítettük az asztalt.
Az étel lévőhez és péphez vágyon a' kalán.
Egyéb eledelnek késsel metéltetnek.
A' legyeket űzd el a' legyezővel.
Vidd el a' tálakat.
Tölcs a' pohárban.
Es kézfűzd a' vendégekre.
Gyűjts meg a' gyertyát.
Tedd a' gyertya tartóban.
Vedd el a' hamvát a' hamvavékövel, de úgy hogy el ne élted.
A' Férfi és az aszfzony állat házastársok.
Az özvegy ember néhánykor vézen felőltségél szűz leányt

IANUÆ LATINIT.

490 Sponsus habet Sponsam.	A' vőlegénynek meny asz- nya vagyon.
491 Post nuptias maritus ma- ritam.	A' menyeköz után a' férjnek férfje és felesége.
492 Puerpera peperit puerum	A' gyermek szülő aszszony szült gyermeket.
493 Hunc osculatur nutrix fo- verque in gremio.	Est csokolgattya a' dajka ölében tartogattya.
494 Filius est hæres, filia ac- cipit dotem.	A' fiu örökös, a' leány légy- hát vészen.
495 Parentes educant soboles	A' szülék magzatokat neve- nek.
496 Vitricus & noverca pri- vignos.	A' mostoha atya és anya mo- stoha fiukat és leányokat.
497 Liberi sunt liberi, servi serviunt.	Az édes fiak és leányok szab- dosok, a' szolgák szolgá- nak.
498 Ministri ministrant, famu- li famulantur.	Az apródok szolgálnak, a' szolgák szolgálkodnak.
499 Ancillæ ancillantur.	A' szolgálók szolgálkodnak.
500 Patruus & amita, sunt pa- tris frater & soror, avun- culus & matertera ma- tris.	A' patruus és amita az atyán- nak bátyja és nényje, az avunculus és matertera az anyám bátyja és né- nyje.
501 Avi habent nepotes.	Az ösöknök jobb atyáknak u- nokáit vagyon.
502 Cognati affines.	A' rokonságoknak fogorek.

CAPUT VI.

De rebus in Vr-
be & Regio-
ne.

A' Város és tarto-
mánybéli dol-
gokrol.

VESTIBULVM.

503 Vrbs munitur muris.	A' kerített város meg erős- sítetik kő falakkal.
504 Nes non vallō & fossā.	Es fánccsal és árokkal.
505 Porta habet valvas.	A' kapunak két felé nyíló ajtó- vadnak.
506 Abhinc eunt plateæ.	Ettől fogva mennek az utcák.
507 In foro solent esse cister- næ.	A' piacon szoktak lenni a' cistornák.
508 Edificia sunt publica aut privata.	Az épületek közönségesek, avagy bizonyos emberek nek tulajdonok.
509 Nam quod uni non pro- prium est. est commune.	Mert a' mi edgynek nem sa- jattya, közönséges az.
510 Cives & incolæ incolunt civitatem.	A' polgárok és a' lakosok lak- ják a' várost.
511 Rustici habitant in pago.	A' parasztok laknak a' falu- ban.
512 Vicini in eodem vico.	A' szomszédok ugyan azon uczában.
513 In Curia congregatur Se- natus.	A' tanács-házban edgyben gyűjtetik a' tanács.
514 Consul præcedit, Senato- res sequuntur.	A' polgár mester elől mégyen a' tanácsbéli személyek őket követik.
515 Iudex (Prætor) iudicat lites.	A' Biro meg - ítéli a' pereket.
516 Actor accusat fontem cri- minis.	A' fel-peres vádollya a' bűnök vétekel.
517 Reus se excusat.	A' bűnös magát menti.
518 Testis jurat & testatur.	A' tanu meg- esküszik, és bű- zonytátgot tészen.
519 Lictor ligat.	A' poroszló meg kötözi.
520 & ducit in carcerem.	Es a' tömlőczben viszi.
521 Carnifex oscidit & sus- pendit.	A' hóhér meg-öli és felakaszt- tya.

JANUÆ LATINIT.

- 522 Tabellarius fert literas
(epistolam) cerâ & sigillo
obsignatas,
523 Nuncius nunciat orete-
nus,
524 Templum est sacer locus,
525 Caspionaprofanus,
526 Militus pulsat campa-
nas,
527 Populus coit in aedes ex-
ercet religionem,
528 In doctu canuntur Psalmi
& Hymni,
529 Dei verbum prædica-
tur,
530 Sacramenta administran-
tur,
531 Præces peraguntur devo-
tè,
532 Festa celebrantur festi-
vè,
533 Magistratus est necessa-
rius,
534 Ut Rex in regno regnet,
535 Dominus domi dominatur
536 Qui imperant sint cle-
mentes,
537 Qui parent obsequen-
tes,
538 Herus probus probatur
sicut & fidus subditus
539 Princeps est minor atque
Dux,

- A' levél hordozó viszi a' via-
szal és pecséttel bé. pecsét-
tel tetett levelet.
A' követ szóval mondgya-
meg az izenetet.
A' templom szent hely.
A' korszoma szentségtelen.
Az Egyház-fi kongattya a
harangokat.
A' körség egybegyűla' tem-
plomba gyakorollya az i-
steni szolgálatot.
A' gyűlekezetben fnekeltet-
nek Soltárok és dicséretel-
tik.
Az Istennek igéje hirdette-
tik.
A' Sacramentumok ki szol-
gálnak.
A' könyörgések végben vite-
tetnek szorgalmatossan.
Az Istennek megilletnek je-
lessen.
A' külső tiszt viselő szűksé-
ges.
Hogy a' Király az Országba
országollyon.
Az Ur othon uralkodgyék.
A' kik parancsolnak legyenek
kegyelműsek.
A' kik szolgálnak engedelmű-
sek.
A' jámbor gazda javaltatja
(dicséretetik) mint a' h-
jobbágy is.
A' Fejedelem kissebb mint
Nerezeg.

VESTIBULUM.

- 540 Comes major quam Baro
541 Nobilis Eques insignis
donatus,
542 Pax est prorsus optanda,
543 Bellum est perniciosum,
544 Nisi cum hostis arcibus
est,
545 Milites merent stipendia,
546 Cum præliantur & pu-
gnant,
547 Tuba clangunt, tympana
sonant,
548 Ex arcibus jaciunt sagit-
tas,
549 Gladiis dimicant,
550 Armis se defendunt,
551 Tormentis arces expugnant
552 Revertuntur cum victoria
- A' Grof nagyobb a' Nagysá-
gos Urnál
A' Nemes. czimerral meg- a-
jéndékoztatott lovag.
A' békeség tellyességgel ki-
vánando.
A' had veszedelmes!
Hanem ha mikor ellenséget
kell el üzni.
A' Vitézek meg érdemlik a'
söldöt.
Mikoron harcolnak és vinak
A' trombiták harognak, a'
dobok zörgenek.
A' kéz ijakkal ki-lövik a'
nyilakat.
Kardokkal harcolnak.
Fegyverekkel oltalmazzák
magokat.
Agyukkal vészik meg a' vár-
akat.
Meg-térnek győzedelem-
mel.

CAPUT VII.

De Virtuti-
bus.

- 553 Virtutes sectare,
554 Vita vitia, quæ Lex vetat

A' jószágos cseleke-
detekről.

- A' jószágos cselekedeteket kö-
vesd.
El-távostasd a' vétkeket, mel-
lyeket a' törvény meg tilt.

IANUAE LATINIT.

555 Patrans flagitia, est scelestus (nequax)
 556 Ut prudens sis prospice, finem;
 557 Aspice media,
 558 Attende occasione,
 559 Accede nil temere,
 560 Delibera diu,
 561 Festina lentè,
 562 Rumori ne crede,
 563 Arcanum ne vulga,
 564 Quod ignoras, ne affirma aut nega,
 565 Interroga potius,
 566 Esto temperans,
 567 Cùm esuris ede,
 568 Cùm sitis bibe,
 569 Meslaenes vorant & potant.
 570 Prandium & coena tibi sufficiant,
 571 Jentaculum & merendam ne cura,
 572 Jasnare aliquando expedit,
 573 Sobrius non est ebrius,
 574 Esto castus,
 575 Gere te pudicè,
 576 Esto modestus non prociac.
 577 Taciturnus non loquax,
 578 Vos juvenes colite senes,
 579 Manifesta narra.

Az ékeken étkeket tselekedő
 czégéres lator.
 Hogy cses légy, tő eleve el-
 nézzed a' végét.
 Meg-nézd az eszközöket.
 Vigyázz az alkalmatosságra.
 Semmihez ne kezdgy ok nélkül.
 Sokáig végezz.
 Lassam sies.
 Az hirnek ne hiddy.
 A' titkot ki ne hirdesd.
 A' mit nem tudsz, ne állassad.
 avagy tasadgyad.
 Kérd meg inkább.
 Légy mértékletes.
 Mikor éhezél egyél.
 Mikor szomjuhozol, igyál.
 A' tobzódók faldokva észnek
 és dőlnék.
 Az ebéd és vacsora elég lé-
 gyen tenéked.
 Földfölkörmöt és ofonnát ne
 kélts.
 Bőjtölni néha használ.
 A' józán nem részeg.
 Légy tiszta életű.
 Viseled magadat fzemérmete-
 sen.
 Légy emberséges nem fajta-
 lan.
 Halgató, nem csacsogo.
 Tiszta tiszteletlyátek a' véne-
 ket.
 A' nyilván való dolgokat be-
 feled.

VESTIBULUM.

580 Secreta susurra,
 581 Occulta celsa,
 582 Quam quis loquitur, tace,
 583 Quam tibi quid dicit, au-
 sculta,
 584 Quam quid jubet, obtem-
 pera,
 585 Noli te fastare,
 586 Neque sis arrogans aut
 superbus,
 587 Bona fama est ingens glo-
 ria,
 588 Hanc amare est fas, sper-
 nere nefas.
 589 Omnibus esto comis, ne
 mini blandus.
 590 Adulator est odiosus,
 591 Licet interdum joculari,
 sed urbanè,
 592 Ridere, sed non cachin-
 nari,
 593 Vexamus joco,
 594 Taxamus serio,
 595 Frugalis est contentus
 paucis,
 596 Avarus est parvus, libera-
 lis largus,
 597 Dives fatuus fidit Deo in
 copiâ,
 598 Diffidit inopiâ,
 599 Justus appetit nihil alieni
 600 Furari est turpè,
 601 Quod quis petit, mutuo
 da.

A' titkosokat sugjad.
 Az el-rejtetteket el-fedezzed
 Mikor valaki szél, halgass.
 Mikor tenéked valamit mond
 reá figyelmezz.
 Mikor valamit parancsol, en-
 gedgy.
 Ne hányjad magadat.
 Se ne légy kérkedékeny avagy
 kevély.
 A' jó hír név nagy dicsőség.
 Ezt szeretni szabad, meg-vet-
 ni nem szabad.
 Mindenekhez légy nyíjas, hi-
 zelkedő senkihez ne.
 A' hízelkedő gyűlölkész.
 Szabad néha tréfálodni, de
 emberségesen.
 Nevetni is szabad, de nem
 habotálni.
 Ki fogunk valakin tréfában
 Dorgálunk valóban.
 A' mértékletes kevélyel meg-
 elégszik.
 A' fősvény szoros marku, az
 adakozó bő kezű.
 A' bolond gazdag bizik az
 istenben a' bőségkor.
 Nem bizik a' szükségkor.
 Az igaz semmi idegen dolgot
 nem kíván.
 Lopni rút dolog.
 A' mit valaki kér, kölcsön
 adgyad oda.

IANUÆ LATINIT.

- 602 Quod imputo accepisti reddere.
 603 Quod promissisti præsta.
 604 Quum eges, non pigeat petere.
 605 Quum datur, ne pudeat sumere.
 606 Quum impetrasti, age gratus.
 607 Fur pendat furtum, aut peccet in patibulo.
 608 Poena sanè dignus est.
 609 Donum gratis datur.
 610 Præmiump pro officio.
 611 Merces pro merito.
 612 Pusillanimus non est fortis.
 613 In prosperis effertur.
 614 In aduersis trepidat.
 615 Tu esto ad opera alacris.
 616 Otia linque ignavis.
 617 Si quid vis conari, debes primò contari.
 618 Et tunc rem agredi.
 619 Nec amplius cunctari.
 620 Fortuna est inconstans.
 621 Adfert miseros casus.
 622 Quis patiens patitur.
 623 Etiam si gemat, flet, ploret.
- A' mit kölcsön vótél addviß.
 A' mit ígértél meg-teljesítesd.
 Mikor szűkölködel, ne rekedtél kéni.
 Mikor adatik, ne szégyenlyed el-veani.
 Midén meg nyerted, köszönd meg.
 A' lopó fizesse meg a' lopott marhát, avagy fűgőn az akasztó fan.
 Méltón nyilván a' büntetésc.
 Az ajándék ingyen adatik.
 A' jutalom a' szolgálatért.
 A' bér az érdemért.
 A' felelmes szívű nem erőtl.
 A' bődög állapotokban, fel-fuvalkodik.
 Az ellenkezőben retteg.
 Te légy a' munkára ferény.
 A, hivalkodásokat adgyad a' tanyáknak.
 Ha mire akarsz igyekezni.
 e sáhen tudakoznok kell.
 Es úgy a' dologhoz fognod.
 S' tovább ofatán nem mulatnod.
 A' szerencse: álhatatlan.
 Nyavalyas eseteget hoz.
 Mell yet a' békével tőrő szenved.
 Ha színtén sohájt, sir, könyvez is.

VESTIBULVM.

- 624 Cohibe iram,
 625 Delinquenti parce,
 626 Deprecanti ignosce.
 627 Læsit te quis? condona ei culpam,
 628 Offendit tu aliquem? parea & placa illum.
 629 Injurias tolerare satius est quam ulcisci.
 630 Malignus maledicit,
 631 Stolidus minatur,
 632 Superioribus esto obediens,
 633 Aequalibus officiosus,
 634 Inferioribus affabilis.
 635 Et eris omnibus amabilis.
 636 Quicumq; humanus est, obvios salutet,
 637 Interrogantib; respondeat.
 638 Petentibus porrigit.
 639 Egenis opitulatur.
 640 Ignaros informat,
 641 Consilii indigis consiliet.
 642 Invidet nemini.
 643 Favet omnibus.
 644 Verax fludet veritati.
- Tartóztalid meg a' haragot.
 A' vétkezőnek kedvez.
 A' bocsánat kérőnek meg-bocsás.
 Meg-sértetté téged valaki? Engedd meg nekia' vétkét.
 Meg-bántottá-e te valakit? békéltess és engeszteld meg őtet.
 A' bosszúságot el-szenvedni jobb, hogy sem mint meg-torlani.
 A' gonolj indulatú átkozó-dik.
 A' bolond fenyegetőzik.
 A' felsőbbekhez légy engedelmes.
 A' veled egyenlőkhöz barát-ságos.
 Az alóbbakhoz magadat szónak adó.
 Es leszel mindenektől szeretett.
 Valaki emberséges, a' kiket elől talál köszönti.
 A' kérdőknek meg felel.
 A' kérőknek nyújt.
 A' szűkölködőknek segítség-gel látszen.
 A' tudatlanokat tanyitgya.
 A' tanács nélkül szűkölködőknek tanácsot ad.
 Senkire nem irigykedik.
 Mindeneknek kedveskedik.
 Az igaz mondó igazság szőlásra igyekezik.

JANUÆ LATINIT.

645 Mendax mentitur,
646 Amicus diligit,
647 Inimicus odit,
648 Dolosus decipit,
649 Sincerus non fallit,
650 Socius iuvat,
651 Sodalis colludit,
652 Comes comitatur.

A' hazuk hazud.
A' barát szeret.
Az ellenség gyűlöli.
Az álnok reá veszen. (tsak.)
A' tákálletes szívű meg nem
A' társ segít. (zik.)
A' kenyeres veled edgyütt jád
Az utatárs késér,

Conclusio.

663 Multa ne super sunt?
664 Pauca puto,
665 Ecce ultimus titulus,
666 Nam hoc vestibulum est
tantum exordium,
667 Quod non prolixum esse
convenit,
668 Venimus ergo ad clausulam
669 Vita transit velut umbra,
670 Quicquid nati est meritur
671 Omnia sunt vana,
672 O peccator! mors te de-
vorabit,
673 Tandem ibis in sepulchrum
674 E luce in tenebras,
675 Tu proinde quisquis es,
676 Formida infernum,
677 Desidera cœlum,
678 Peccare noli ne pereas,
679 Hic subsistimus nec addi-
mus magis,
680 Acquiesce lector,
681 Reliqua reperies ordine,
682 Januam ingressus, ora ita
683 Miserere nostri,
684 Benigne Salvator,

Bé-rekefztés.

Sokak vadnaké hátra?
Kevések azt vélem.
Ihon az utolsó Titulus.
Mert ez a' tornác szék kez-
det.
Melynek nem illis hofszá-
nák lenni.
Jóitánk azért a' rekefztésre.
Az élet el mulik mint az árnyék
Valami csületet meg-hal.
Mindenek hívásigot.
O bűnös! a' halál tégedet
meg eszen.
S' oltsan még a' koporsóban
A' világozságról a' fetétségre
Te ennekókaért valaki vagy.
Rettegjed a' poklot.
Kivánnád az eget.
Ne vétkezzél, hog' el nevesse
Itt meg állapodunk s' többet
hozzá nem adunk.
Nyugodgyál meg rajta olvasd
A' többet meg találod rendel-
Az aiton bá méven ig' könyv-
Könyörűly rajtunk. (rögi)
Kegyelmes idevezitőnk.

675 J E

VESTIBULUM.

71 JESU CHRISTE,
76 Da scientiam,
77 Da pietatem.
78 Da beatitudinem.
79 Benedicite in secula seculi
lorum.

JESVS CHRISTVS.
Adgy tudományt.
Adgy kegyesleget.
Adgy boldopságot.
Oh örökkön örökké áldott.
A M E N.

Sequuntur.

VOCABULA RERUM.

DEUS	Isten.	Pluvia	Eső.
Deus Pater	Atya Isten.	Imber	Zápor eső.
Deus Filius	Fiu Isten.	Nubes	Felhő.
Deus Spiritus	Szent Lélek	Nebula	Köd.
sanctus	Isten	Ventus	Szél.
Sanctus Trinitas	Sz. Haromság.	Tempestas	Szélvész.
Unus Deus	Eddgy Isten	Tonitru	Menydörgés.
Jesus	Idvezítő.	Flumen	Menyőző kő.
Redemptor	Megváltó	Grando	Kő eső.
Judex	Bíró	Glacies	Jég
Angelus	Angyal.	Gutta	Csöpp
Cœlum	Eg.	Lucescit	Világoskodik
Stella	Csillag.	Vesperascit	Bé Estveledik
Nap.	Nap.	Pluvia	Eső és,
Hold.	Hold.	Nix	Hó és
Világozság.	Világozság.	Tonitru	Menydörgés
Fetétség.	Fetétség.	Fulgur	Villámlik
Tűz.	Tűz.	Grandinat	Kő eső esik
Levegő Eg.	Levegő Eg.	Rorat	Harmatozik
Viz.	Viz.	Homo	Ember
Föld	Föld	Mas, Maritus	Férő
Szívárvány.	Szívárvány.	Fœmina, Mulier	Asszony
Meleg	Meleg	Vir	Férő
Hideg	Hideg	Uxor	Feleség
Hő.	Hő.	Animæ	Lélek

Ragy

JANUÆ LATINIT. VESTIB.

Ratio	Okoság	Genu	Térd
Corpus	Test	Os	Csont
Cerebrum	Agyvelő	Caro	Hús
Capillus	Haj	Sanguis	Vér
Frons	Homlok	Cutis	Bőr
Facies	Orca	Andire	Hallani
Oculus	Szem	Amare	Szeretni
Os	Száj	Odiffe	Gyűlölni
Labium	Ajka	Sperare	Remélni
Dens	Fog	Timere	Félni
Mentum	All	Loqui	Szólni
Saliva sputum	Nyal	Tacere	Halgatni
Gustus	Izérzé	Ridere	Nevetni
Auditus	Hallás	Edere	Enni
Barba	Szádáll	Bibere	Innya
Collum	Nyak	Vigilare	Vigyázni
Guttur	Torok	Dormire	Alunni
Auris	Fül	Ambulare	Járni
Brachium	Kar	Sedere	Ülni
Manus	Kéz	Laborare	Dolgozni
Digitus	Uj	Quiescere	Nyugodni
Cor	Szív	Valere	Égéséghen len
Stomachus	Gyomor	Mori	Halni
Pes	Láb		

V E G E.

